Bibliotheca Nostra.
Śląski Kwartalnik Naukowy
nr 1 (51) 2018, s. 192-194

Lucyna Sadzikowska[1]

Sprawozdanie z seminarium „Nieoczekiwane powroty Gustawa Morcinka” katowice, centrum informacji naukowej i biblioteka akademicka, 22 stycznia 2018

W dniu 22 stycznia 2018 r. w sali konferencyjnej w Centrum Informacji Naukowej i Bibliotece Akademickiej w Katowicach odbyło się seminarium zatytułowane *Nieoczekiwane powroty Gustawa Morcinka*. Konferencji towarzyszyła promocja książki *Szukanie kluczy. O literaturze poobozowej Gustawa Morcinka* (Sadzikowska, 2017) autorstwa Lucyny Sadzikowskiej. Publikacja ukazała się w listopadzie 2017 r. nakładem Wydawnictwa Naukowego „Śląsk”. W spotkaniu naukowym, którego organizatorami byli: Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Śląskiego, Towarzystwo Miłośników Języka Polskiego Oddział Katowicki, Centrum Studiów nad Dyskursami Zagłady, Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka, uczestniczyli wychowawcy oraz uczniowie Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr 2 im. Gustawa Morcinka w Rudzie Śląskiej, a także bibliotekarze szkolni i akademiccy.

Konferencja stała się okazją do uwspółcześnionej, krytycznej analizy twórczości, zwłaszcza poobozowej – autora *Łyska z pokładu Idy* – wokół której narosło wiele krzywdzących stereotypów. Wykorzystanie współczesnych metodologii literaturoznawczych do czytania dzieł Morcinka – w zamyśle organizatorów – było próbą przywrócenia tego pisarstwa do obiegu czytelniczego. Spotkanie otworzył redaktor Jacek Filus, który zadeklamował wstrząsający fragment *Listów spod morwy*.

Sesję moderowała badaczka twórczości śląskiego pisarza, autorka *Pisarskiego zakonu. Biografii literackiej Gustawa Morcinka* (Heska-Kwaśniewicz, 1988) prof. dr hab. Krystyna Heska-Kwaśniewicz, która serią pytań zachęciła zebranych w sali konferencyjnej uczniów do podzielenia się przemyśleniami na temat osoby patrona szkoły, II wojny światowej, czytanych książek, roli czytelnictwa w życiu człowieka. W dalszej kolejności głos zabrała L. Sadzikowska, która opowiedziała o swych doświadcze-

[1] Uniwersytet Śląskiego w Katowicach, Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej.

niach i refleksjach związanych między innymi z lekturą *Judasza z Monte Sicuro.* Każda bowiem historia zrelacjonowana przez rozbitka na zamku w Monte Sicuro poraża ogromem zła. Prelegentka zwróciła uwagę, że w prozie G. Morcinka najwięcej dzieje się na poziomie afektów i emocji. To one rządzą w utworach śląskiego pisarza relacjami ludzi.

Profesor dr hab. Helena Synowiec rozpoczęła czytelniczy ogląd twórczości G. Morcinka od refleksji na temat gwary. Podkreśliła, że twórczość autora *Listów spod morwy* pełna jest znakomitego humoru i pięknego dialektu śląskiego z charakterystycznym zwężonym *e* (np. *rzykać*, czyli „modlić się"). Gwara ma służyć indywidualizacji bohaterów. Naukowy wywód o językowym tworzywie, realiach pracy górniczej oraz krytycznym stosunku pisarza do zapożyczeń i germanizmów, które nazywał „podciepami", prelegentka wzbogaciła wspomnieniami własnego Ojca – górnika, zatrudnionego w kopalni „Ziemowit".

Tematem wystąpienia dr hab. Danuty Krzyżyk były tytuły powieści i opowiadań G. Morcinka. Badaczka interesująco przedstawiła kilka wybranych tytułów (m.in. *Judasz z Monte Sicuro* i *Listy spod morwy*). Zaprezentowana analiza pozwoliła sformułować wniosek, że tytuły utworów autora *Listów z mojego Rzymu* są pojemne znaczeniowo, metaforyczne, a także odwołują się do symboliki biblijnej i historycznej.

Doktor L. Sadzikowska przekonywała, że twórczość autora *Wyrąbanego chodnika*, zwłaszcza ta poobozowa, stanowi interesujące studium złożonych relacji między ludźmi i zwierzętami. Sięgnięcie po narzędzia krytyczne, takie jak zookrytyka (Barcz, 2016) czy posthumanizm, pozwala stworzyć różnorodne perspektywy interpretujące wieloaspektowe relacje między ludźmi i zwierzętami, kulturą i – w jakimś sensie – naturą. Treści przedstawione w twórczości pochodzącego z Karwiny pisarza dają się odkodować z uwzględnieniem nurtów ekokrytycznych. Spojrzenie na reprezentację zwierząt w takich powieściach G. Morcinka, jak *Zagubione klucze*, *Judasz z Monte Sicuro*, w zbiorze opowiadań *Dziewczyna z Champs Elysées* czy w *Listach spod morwy* przez pryzmat tych teorii pozwoliłoby na uzyskanie interesującego materiału badawczego. Zdaniem prelegentki, nie ulega wątpliwości, że perspektywa *animal studies* (Krupiński, 2016; Weil, 2014, s. 15-35) umożliwia wyjście poza melancholijną, antropocentryczną teologię.

Doktor hab. Katarzyna Tałuć swoje wystąpienie poświęciła naukowej analizie zagadnienia dotyczącego *Morcinka w „sieci"*, z kolei Jadwiga Witek i Tomasz Zięba na podstawie źródeł informacji naukowej Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej skonstatowali, że książki G. Morcinka w domenie publicznej są raczej nieobecne. W sieci informacyjnej Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej znajduje się 161 tytułów książek G. Morcinka. „Polska Bibliografia Literacka" za lata 1988-2003 rejestruje sześć książek poświęconych twórczości G. Morcinka (z czego trzy autorstwa prof. dr hab. K. Heskiej-Kwaśniewicz) i 34 arty-

kuły dotyczące pisarstwa oraz biografii autora. „Bibliografia Zawartości Czasopism" Biblioteki Narodowej za lata 2004-2018 indeksuje w sumie 39 artykułów, zaś „Przewodnik Bibliograficzny" w tym samym przedziale czasowym zawiera 34 wydawnictwa książkowe, dotyczące twórczości i życia G. Morcinka.

Licznie zgromadzeni słuchacze oraz duże ich zainteresowanie twórczością poobozową G. Morcinka świadczą o tym, że warto kontynuować dyskusję nad pisarstwem autora *Siedmiu zegarków kopidoła Joachima Rybki* (jedynej w naszej literaturze powieści o grabarzu). Nie ulega wątpliwości, że odchodzi się już od formuły „Morcinka – piewcy Śląska", a coraz częściej dostrzega się inne tematy i wartości jego pisarstwa. I tego dowodem była konferencja *Nieoczekiwane powroty Gustawa Morcinka.*

Bibliografia

Barcz, A. (2016). *Realizm ekologiczny. Od ekokrytyki do zookrytyki w literaturze polskiej.* Katowice: Wydawnictwo Naukowe „Śląsk".

Heska-Kwaśniewicz, K. (1988). *„Pisarski zakon". Biografia literacka Gustawa Morcinka.* Opole: Wydawnictwo Instytutu Śląskiego w Opolu.

Krupiński, P. (2016). *„Dlaczego gęsi krzyczały?". Zwierzęta i Zagłada w literaturze polskiej XX i XXI wieku.* Warszawa: Instytut Badań Literackich PAN.

Sadzikowska, L. (2017). *Szukanie kluczy. O literaturze poobozowej Gustawa Morcinka.* Katowice: Wydawnictwo Naukowe „Śląsk".

Weil, K. (2014). Zwrot ku zwierzętom. Sprawozdanie. W: A. Barcz, M. Dąbrowska (red.), *Zwierzęta, gender i kultura. Perspektywa ekologiczna, etyczna i krytyczna* (s. 15-35). Lublin: E-naukowiec.